

გ. ნაზოჭიქი

№ 6

სოციალ-დემოკრატიული ჟურნალი

1907 წ.

არაყის სამეჯოში.

მეზარჯვენითა ფრანკის კრება.

ერთხელ, ჩემდა სამწუხაროთ,
ხულიგანთა ვნახე კრება,
გეფუცებით, მათი ნახვა
დღესაც ისევ მქიზღებდა.

ნოემბერია. სასახლის შიგან,
სადაც ღუმაა დღეს გაღებული,
სხედან ნაცნობი ხულიგანები—
გაშტერებული, პირდაღებული.
მალლობზედა დგას პურიშკევიჩი,
მას გვერდს უშვენებს ვინმე დორეი,
მარკოვი, ევლოდ და ძმანი მათნი—
ნაშობნ-ნაზარდნი წუმპე-ყორესი.
ყველა მათგანი აღელვებული,
ყველას ღია აქვს პირი და ხახა
და ყველა თითქმის ერთხმათა ბოღის:
„ჩვენმა კავშირმა ეს რა მოგმანა?!“
ბოლოს, რა ყოფით, მოვიდენ გონსა
და პურიშკევიჩს თხოვეს „დოკლადი“
პურიშკევიჩმა, რაღა თქმა უნდა!,
არ დააყოვნა, იწყო ღაღადი:

„ეკლის“ მკითხველებისა და აგენტების საპურადღებოთ.

მომავალ კვირის „ეკლის“ № 7-ში დიბეკდ ჰა
წერილი ჩვენი რედაქციის მიმართ—ქუთაისის ბებია
ქალის მარია კობახიძისა, რომელსაც ბრალდება
გაზეთ „სინათლის“ რედაქტორათ ნამყოფის არწავ
ვარნაზიანის („ცაფკას ზანგ“) მოწამლვა ქ. ფოთში:
მას, ქ. კობახიძეს; ჩვენი მუდმივი თანამშრომელი მ. ი.
მ. ი. ნ. ამავე ნომერში მისცემს შესაფერ პასუხს შე-
კითხვებით.—

პურიშკევიჩი—მე, ბატონებო, ბევრჯერ ვიწვნიე

კრამოლნიკთაგან პანლური, წყენა;
ბევრჯერ მინდოდა მეთქვა ბევრი რამ,
მაგრამ მომისპეს მეტყველი ენა.
საუბედუროთ, მეორე ღუზა
სულ სავსე იყო კრამოლნიკებით
და ყველაფერი, რაც რამ ხთებოდა—
ჩვენდა უნებლივ, იმათი ნებით.
დღეს კი სულ სხვაა... დღეს სხვაფერ
მოხთა

დიად რუსეთში ეს არჩევნები
და თითქმის დღეს მთელ ღუმას შევადგენთ
მარტო-მარტო ჩვენ—ხულიგანები!

დორესი. (წამოხტება) შენ, ეო, დუბროვინ, ნუ
თუ არ გესმის

დიდი რუსეთი რა დღეს განიცდის?
ნუ თუ ექიმი ისე დაბრმავდი,
რომ ვეღარ ამჩნევ, ხალხი არ იცდის?!...
ნუ თუ ვერ ხედავ, ხალხი ბობოქრობს,
ყველას მიზნათ აქვს თავისუფლება,
ყველა ჩვენ გვლანძღავს, ყველა დაგვიცინის,

ისმის ყიჟინი და დამუქრება?!..
ჩვენ რაღა დაგვრჩა? ნება-უნებლივ
უნდა ვუსრულოთ გულის წადილი,
რომ სამუდამოთ არ აღმოიფხვრას
ჩვენი ხსენება, ჩვენი აჩრდილი!!.

მარკოვი. (დინჯათ) ჯერ, ბატონებო, მეც
მომისმინეთ,

და მე გავაცნობთ მას, რაც ჩვენ ვიცით,
და თუ ეს რჩევა არ მოგეწონათ,—
მერე იჩხუბეთ, თავში ქვა იცით:
მე, დორესმა და პურიშკევიჩმა
დავაარსეთ დღეს ცალკე ფრაქცია
და ასე ოცდა-ათამდე წევრმა
დავწერეთ ცალკე დეკლარაცია.
მე მართალს გეტყვით, ჩვენს ფრაქციაში
ხუთი მღვდელია, ათიც გლეხკაცი
და, დამერწმუნეთ, ყველა მათგანი
ბრძანდება სწორეთ უნაო ვაცი.
თითქმის ამათაც გვერდი აქციეს
სისხლის ღვრას, დაწვას და პაგრომებსა,
ათთქმის ესენიც აშკარათ გამობენ
ჩვენს ხულიგნობას, ჩვენს კავშირებსა!..
მაშ, ჩემი აზრით, უკეთესია,

რომ მცირე რამე დავუთმოთ ხალხსა
და, დამერწმუნეთ, ამ გვარ ხრიკებით
მათ ჩავაჩუმებთ, ვით მტირალ ბაღლსა.
მაგრამ, რადგანაც ხალხი სხვას ფიქრობს,
მას მიზნათა აქვს თავისუფლება,
გვმართებს მცირე რამ მაინც დავუთმოთ
და მივაქვავოთ რამე უფლება,
თორემ, მერწმუნეთ, მთელი კრამოლა
იერიშითა ჩვენზე წამოვა
და მაშინ, ჰოი, მაშინ კი, ძმებო,
სულ სხვა ამბავი, სულ სხვა დრო მოვა!..
მაშ, ჯობს დავუთმოთ, დროებით მაინც,
კუდმოგლეჯილი კონსტიტუცია
და, ჩემ მზეს ვფიცავ, ამით გაქრება
მათი შექმნილი—რევოლიუცია!..

დუბროვინი.—შე კრამოლნიკო, რაებსა ჩმახავ?

იქნებ გადახვედ ჩვენსა ნებასა
და ფიქრობ მაგ შენ უგუნურობით
კავშირსა მისცემ რამე ვნებასა?!..
(გაჯავრებული) მაშ, შორს ჩვენგანა პურიშკე-
ვიჩი!..

ისე მოვექცეთ, ვით მოლაღატეს!..
განა მას თავის ამრჩეველთაგან
მაგ-გვარი სიტყვა ვალათ თავს აძევს?!..
ნუ თუ ვერ ხედავთ ამის საქციელს?—
ეს მთლად ემხრობა კრამოლნიკებსა!..
და დღესვე უნდა შევატყობიოთ
ამისი ქცევა ჩვენს კავშირებსა.
ეს კრუშევანსა რომ ჩაედინა,
დამერწმუნეთ, რომ ვაპატიებდით,—
მიტომ რომ იგი აქ გამოცხადდა
მკვდართ დეპუტატათ მათი სახელით;
მაგრამ ეს საქმე პურიშკევიჩსა
არ უნდა შერჩეს არა რა გზითა
და დუმიდანაც პანლური ვლყოთ,
ოთხმოცდა ოთხი მუნლის ძალითა!.

ეპისკოპოზი ევლოდი. (პირჯვარს იწერს)

მე როგორც ვატყობ, ჩვენი ფრაქცია
მხარში უდგია კრამოლნიკებსა
და ამიერით წმიდა რუსეთი
ვეღარ გამოზღის ერთგულ შპიკებსა!...—
ვისგანაც მქონდა დიდი იმედი—
ზურგსა აქცევენ ჩვენს კავშირებსა
და, დამერწმუნეთ, ამ გვარი ქცევით
ხულიგნებთანაც შევირცხვენთ პირსა!..
მაშინ?!.. მაშინ კი... წაგვიხთა მცნება:

„დიდი რუსეთი მარტო რუსებსა“!
ჩვენმა კავშირმა უნდა დაუთმოს
ადგილი უიღბო კომიტეტებსა!..

ტიმოშკინი. (სიმთვრალისაგან ბარბაცებს) ვაი,
სირცხვილო, რა პირით წავდგე
მამა სერგეი გოროდცვეთანა?
თუ კრამოლნიკებს რამე დაუთმეთ,
ჯობს ახლავ მომკლათ, გულს დამცეთ
დანა!..

იცით ვინ არის მამა სერგეი,
ვინც ჩემი თავი აარჩევინა?
ის ასულდგმულებს მთელ კავკასიას,
ის მარტო უძღვის ხულიგნებს წინა!..
(ტირილით) მე რომ სადგურზე გამომა-
ცალა,

თორმეტი ბოთლი არაყი მომცა,
ორი კალბასი, ერთი სელიოდკა
პირზე კოცნითა ხელში გადმომცა,
თან დამაბარა შეილო, **ТЫ—МОШКА,**
კარგათ გახსოვდეს ჩვენი სურვილი:
„მთელი რუსეთი რუსებისათვის,
ან უამისოთ გმირებრ სიკვდილი“!!
დღეს კი რას ვხედავ?! პურიშკევიჩისა
სხვა გვარი ხრიკი მოუგონია!..

ის პირქვე ამზობს ხულიგანთ კავშირს,
კრამოლნიკებთან საქმე ქონია!..
(ღრიალით) ძირს მაკაროვი, პურიშკე-
ვიჩი!

ძირს დორესი და მათი ფრაქცია!!.
ძირს კრუმევენი და მისთანანი,
ვინც ჩვენ, ხულიგნებს, ზურგი გვაქცია!!.

პურიშკევიჩი (ირონით) მაშ როგორ გენ-
ბავთ, ვაჟბატონებო,
მალ-მალ პანღური ამომიჭირონ?
და, როგორც უწინ, ეხლაც აგრეთვე,
თავს ლაფი მასხან და შემარცხვინონ?!..
მე ვარ და არ მსურს ხულიგანობა!
დღეს კრუმევენიც მე მიჭერს მხარსა,
ორივე ვემხრობით რევოლიუციას
და თქვენ კავშირებს თავს დავცემთ ზარსა!..

დუბროვინი (პირიდან ცეცხლსა ყრის) შესდგე,
იუდავ, კრინტი არ დაძრა,
შე კრამოლნიკო, შე მეტიარა!
შენ არამზადავ, ძმის მოღალატევე,
გასწი, გამშორდი აქედან ჩქარა!..

პურიშკევიჩი (პირიდან დორბლი მოდის) მე გა-
ვეთრო, პურიშკევიჩი?
როგორ მიბედავ, შე ბრიყვო შენა?!..
გირჩევ დევდლო შენ შენს ალაგზე
და ჩაიკმინდო ეგ მურტალი ენა!..
თორემ არ იცი ჩემი ბნელები—
ერთი შემოკვრით ამოგხთი სულსა
და შენს მყრალ ლეშსა ძაღლებს მივუგდებ,
მით გაეახარებ ხალხს დატანჯულსა!..

ე ვ ი ლ ო ბ ი

აქ დუბროვინი წვდა პურიშკევიჩს,
გამოუნაყა მელიოტი თავი
და იქ მყოფთ ყველას გულს ელდათ მო-
ხვდათ

მოულოდნელი ესე ამბავი.
მამა ევლოლი აიაზმითა
ცთილობდა იმათ გაზავებასა
და ტიმოშკინი ბრაზ მორეული
მთლათ მისცემოდა აღელვებასა.
შეიქნა ჩხუბი აქ ხელ-ჩართული—
ვინ ვისა სცემდა აღარ იცოდა,
კრუმევეან, დორეს და მაკაროვი
პურიშკევიჩის ცოდვით იწოდა!

მიმინო

დ ე კ ე შ ე ბ ი

(საკუთარი კორესპოდენტისაგან)

პეტიარბურბი. ყოფილ ხაზაინს. შეგიძ-
ლიათ ამომრიცხოთ მოსაქსახურეთა სიიდან.
რადგან მესამე დუმა, ქვეყნის საბედნიეროთ,
ხულიგანურია, ცხადია, რომ მე აქ ხუთ წე-
ლიწადს დავრჩები. ადგილს ნულა უ შემინაზავთ.

დეპუტატი ტიმოშკინი.

პეტიარბურბი. დუმის შემდეგი სხდომა
ხვალ არის დანიშნული. კრება გაიხსნება
„გიჟნის“ გალობით და დასრულდება „ურას“
ძახილით.

ოჯურბათი. მთავრობის განკარგულე-
ბით მოიკოტ დადებული დუქნები გაღებული
იქნება, ხოლო სხვა დუქნები ყველა უნდა
დაიკეტოს.

ოჯურბეთი. რადგან „კომიტეტის“ კვალს ვერ მიაგნო მთავრობამ, ყველა ვაჭრები გააკოჭა და ციხეში შეყარა. „კომიტეტის“ დაჭერას, რასაკვირველია, ვაჭრების დაჭერა ჯობს, რადგან ფულნიანი ხალხია და თავს დაიხსნის.

ახალი ამბავი

◆ ჟურნალი „ეშმაკის მათრახი“ დაეძებს, ყველა ქართველი ფედერალისტების სურათებს, რადგან, თურმე, დიდი გასაგალი აქვს ჟურნალს, როცა ფედერალისტების სურათია შიგ მოთავსებული. ბ. „ეშმაკი“ წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების არხივში არის ჩამჯდარი და მათ ბიოგრაფიებს იწერს ძველი გუჯრებიდან.

◆ მაკაროვების ადგილების მყიდველებმა (ვერაზე) 4 ნოემბრის კრებაზე ბ. ი—კოქძის თავჯდომარეობით სასყიდლის მიცემაზე უარა უთხრეს თექვსმეტი კაცისაგან შემდგარ კომისიას, რომელიც ერთ წელიწადზე მეტს შრომობდა, და სოციალისმის სახელით ხახა მშრალი დასტოვეს. თავჯდომარეს მხარს უჭერდნენ რ—ნი და ბრუციანი ა—ა.

◆ როგორც გადმოგვცეს, მამულოვის სარდაფის მოსამსახურე ვანო ჩალათაშვილი გამოტყდომია გაფიცულ ამხანაგებს და მუშაობა დაუწყო. ესეც არ უკმარებია და ხუთი ახალი კაციც მიუყვანია მას აღნიშნულ სარდაფში და მუშაობაზე დაუყენებია

◆ დ. ხონიდან გვწერენ, რომ ადგილობრივი სემინარიისა და გიმნაზიის მოსწავლეებს შეტაკება მოსვლიათ მოსწავლე ქალების „მარინების“ გულისათვის. შეტაკების მიზეზი არაა მიყვანა. ორივე მოწინააღმდეგე „მარინების“ პოზიციის აღებას ცთილობდა. ბევრია ცხვირ-პირ დამტვრეული და დაჭრილი.

◆ დ. ონიდან გვწერენ, რომ, რადგან ადგილობრივი ბოქაული მეტათ დაბალია და მაღალი ტანის „მოქალაქეების“ სილის გარტყმა უძნელდება, ამიტომ ჩაფარს სკამს ატარებობს თან ყოველგან.

◆ ახალციხიდან გვატყობიებენ, რომ სოფ. მუსხის მღვდელს ალ. ზედგინიძეს ძალა დაუტანებია მედავითნეებისთვის, რომ ამ უკანასკნელებმა უარი განაცხადონ მესამედის აღებაზე და როგორც მეოთხედი კაცები, მეოთხედზე დათანხმდნენ. ამასთანავე ოთხი სოფლის გლეხებისათვის გამოუცხადებია, რომ, თუ ისენი ძველ და ახალ დრამის ფულს ორ კვირაში არ ჩააბარებენ, ყაზახ რუსებს მიუსვენს და ძალათ აკრეფს. მამა ზედგინიძეს მხარს უჭერს მამა მიხ. ცაგარელიც.

◆ ბათომიდან გვწერენ, რომ ბათომის უმუშევართა საბჭო ამ ბოლო დროს ძალიან გულკეთილობას იჩენს და, რომ უმუშევრები არ შეწუხდნენ დიღას ადრე ადგომით, თვითონ საბჭოს წევრები კისრულობენ ყოველ გვარ მუშაობას.

◆ სოფ. წვევიდან (შორაპნის მაზრა) გვატყობიებენ, რომ იქაური სულის მამა მაკარი გ—ქე ისე გაუქმვავებია გაუმაძღარ კუჭს, რომ თავის მრევლისთვის სტრაჟნიკები მიუსვებია და დრამის ფულს აკრეფებენ

ს ი მ ლ მ რ ა .

(„მიყვარს ფაცხას“ ხმაზე)

მიყვარს ოდა მე გურული,
 ინგუშებით შემოტყემული,—
 „მოიტანეთ“,—რამ ყვირიან,
 ამოგხადეთ თვარა სული
 მიყვარს სახლი ჩინებული,
 სულ ქრთამებით აგებული,
 სადაც სხვების სისხლით, ოფლით,
 ქეიფია გამართული.
 მიყვარს ქრისტეს მტრეჭული,
 სულით ეშმაკს მიყიდული,
 ერთი წამეს სათხავარათ
 ნამესტნიკთან ჩამოსული.
 მიყვარს კადეკ „ნახალნიკი“,
 საგანგებოთ მოწვეული.
 სათვალთმეჭვოთ დათხავნილი,
 შემდეგ ისევ ჩამოსული.
 მიყვარს და ღმერთს ვევედრები:
 წაიყვაროს მის სამყაროს.
 მის გაჩენილ ქვეყანაზე,
 რაც გადაგვხთა, ის გვაკმაროს.

ჯინჭარი.

ბენია და ბეშტია

ბენია. „ეშმაკის მათრახს“ კითხულობ, ჩემო ბეშტია?

ბეშტია. კი ვკითხულობ, მარა არ ღირს სწორეთ წასაკითხავათ, ისე წაპილწული გაზეითია!..

ბენია. მერე გიკვირს მისი წაპილწულობა?

ბეშტია. არა, არც იმდენათ. გასაკვირალი, მე თუ მკითხავ, ის იქნება, რომ რიგიანათ დაიჭიროს თავი ამ გაზეთმა.

ბენია. ეს კი ნამეტანია, ჩემო ბეშტია! ძალღი რომ კუდით მიათრევედეს, მაინც გაზეთია და მთლათ ასე დაბრაკვაც არ შეიძლება.

ბეშტია. ნასწავლი კაცი არ ვარ, მარა ის კი ვიცი მაინც, რომ რიგიანი გაზეთი დაბეჩავებული ხალხის „გზა და ხიდი“ უნდა იყოს, და აი რაცხა „ეშმაკის“ გაზეთია თუ ტარტაროზის ლანძღვა-გინების მეტს არაფერს აკეთებს. ეტყობა, მის ხელმძღვანელს ავლაბარში უნდა ქონდეს მიღებული სწავლა ცხოვრებული „აბრაგუნეს“ სახელობაზე დაარსებულ უნივერსიტეტში.

ბენია. შეე კაი კაცო, ახლა აღარც ავ-

ლაბარში ილანძღებიან ისე უწმაწურათ; ახალმა მოძრაობამ კინტოებიც კი გააპატიოსნა.

ბეშტია. ამბობენ, თუ ლანძღვა-გინება და ჰირადი კინკლაობა არ არის გაზეთში, ისე არ გასაღდება და რედაქციას ზარალი მოუავო.

ბენია. ამიტომაც არის, უთუოთ, რომ საბრალო ხალხი ოროლ შაურათ ყიდულობს ამ ლანძღვის ფურცელს!..

ბეშტია. ხალხი რომ ყიდულობს, ამით ხომ გაზეთის ღირსება არ აიწონება, ჩემო ბენია! უფიცი და ცრუმორწმუნე ხალხი მარჩიელთანაც კი დადის, სიზმრის ახსნასაც კი ყიდულობს.

ბენია. სიზმრის ახსნაც ქე აქეთ მოთავსებული „ეშმაკის მათრახში“. ჩანს, მისი ხელმძღვანელი პრაქტიკული კაცი უნდა იყოს და ვაჭრობის ავან-ჩავანიც კარგათ უნდა ესმოდეს. ბაზარზე რაც მოთხოვნილებაა, ვაჭარიც იმ ნივთებს აკეთებს და დროზე აწოდებს, — ეს კომერციული ფილოსოფიაა. რედაქციის შეოხებით ხალხმა სასარგებლო წიგნებისა და ბროშურების კითხვაზე გული აიკრუა და სიზმრის ახსნას და უბრალო ტაკი-მასხარულ ნაწერების კითხვას დაეწათა. და აი, „ეშმაკის

მათარხიც“ ასეთი მასალით უმასპინძლდება თავის მკითხველებს.

ბეშტია. არა, მარტო სიზმრის ახსნითაც არ აშუქებს ხსენებული გაზეთი უვიცი ხალხის კჳუა-გონებას, პარტიულ საქმეებზედაც ხშირათ აქვს საუბარი.

ბენია. მართალს ამბობ, ჩემო ბეშტია! ჩვენს ფედერალისტებს სულ ხატავს და ხატავს თავის ფურცლებზე,

ბეშტია. მერე მარტო დახატავს რა აზრი აქვს? აი, ახლაც არის წასული კვირის ნომერში დახატული ფედერალისტი ს. ფირცხალავა, მარა ამას რა კჳუა უნდა თხოვოს კაცმა?! ფირცხალავა ზის ცხენზე, ხელი გაშვერილი აქვს და „მირბის, მიმატრენს ჩემი მერანი“ო, — ამბობს. მერე რა გამოვიდა აქედან, ვის რა ახალი აზრი შეეძინა? ფედერალისტების პროგრამა და მათი ტაქტიკა ამით ხომ არ აუხსნია, არ განუმარტებია მკითხველებისთვის?

ბენია. არა, მარა ამას ცოდნა უნდა, ჩემო ბეშტია, და ცოდნაზე კი მწყრალოთ არიან „ეშმაკის“ სამფლობელოში. სამაგიეროთ გაზეთი გასაღდა უვიც ხალხში და ფედერალისტების დახატვა-საც მეტი მიზანი არაფერი აქვს. ამიტომაც იყო, რომ ჩვენმა გაზეთმა „კაპეიკიანების“ ქარხანა უწოდა „ეშმაკის მათრახს“.

ბეშტია. უწოდა, თვარა კიდევ ჩაახდინა კჳუაში!.. გადმოუბრუნდა „ეშმაკი“, გაიქნია თავისი კუდი, დაიხვანა ეშმაკურათ და ერთი გოდორი უწმაწური ლანძღვა-გინება წამოანთხია. ამასთან ისიც უკეთინა ჩვენს გაზეთს, რომ პოლიტიკური ეკონომიით ჩემ მიერ სიზმრის ახსნით განსწავლულ ხალხს რყენი და გონებას უბნელებო.

ბენია. ხა. ხა, ხა, ხა!.. პოლიტიკური ეკონომიით ხალხს რყენით და გონებას უბნელებთო?! ხო, აბა სხვა რაღა უნდა თქვას ახლა!.. „ეშმაკის მათრახის“ მუცლის ტკივილი ხომ ფულია და ფულის წყარო კი სანახევროთ დაუშრო ჩვენმა გაზეთმა. ამას გარდა, ამ გაზეთის ხელმძღვანელს ბ. „ეშმაკს“ პოლიტიკური ეკონომიის ისე არა გაეგება რა, როგორც მე და შენ ჩინური ენის და, ხომ იცი, ასეთი ჯურის „მოღვაწეს“ ქირივით ეჯავრება ის, რაც თვითონ არ იცის.

ბეშტია. კი მარა, თუ მეტი არაფერი იცის იმ საბრალომ, რაღას უყოჩაობს და როგორ ბედავს, რომ სხვებს „მატრაკვეცა“ მწერლებათ იხსენიებს?! ის არ არის, რომ ამბობს: ვინც ანბანი იცის 2-დან 3-მდე, ყველა მწერლათ მოეფლინა ჩვენს ბედკრულ ქვეყანასო?

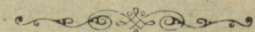
ბენია. კაცს რომ კჳუა-გონება დაუბნელება და ბრაზი მოერევა, მაშინ ყველაფერს დაწერს; სხვას თუ ვერაფერი დააკლო, თავის თავსაც კი გაიშოლტავს. აერია დავთარი და თავისი მატრაკვეცობა და უცოდინარობა თვითონვე გამოამყლაფნა და მით სამუდამოთ თავი მოიჯაყა. ხომ იცი, მთვრალი კაცი უფრო გულ-წრფელათ ლაპარაკობს, ვიდრე ფხიზელი და ბ. „ეშმაკიც“ მთვრალი იყო ბრაზით, როცა აღნიშნულ სიტყვებს წერდა, თვარა ისე თავის თავს პროვოკაციას როგორ გაუწევდა!.. ახლა, როგორც გავიგე, კიდევ წყენს თურმე — ასეთი სულელობა როგორ ჩავიდინეო, მარა რუსული ანდაზა ტყუილათ კი არ ამბობს: „კალომით დაწერილს, ცულითაც ვეღარ ამოჭრიო“.

ბეშტია. ეეჰ, ღმერთმა მშვიდობა მიცეს „ეშმაკის მათრახსაც“ და მის „ეშმაკსაც“ და შუბლის კანი გაუსქელოს ორივეს, თვარა ისე ვერ გაუძღებენ ამდენ სირცხვილს!..

ბენია. „ეშმაკის მათრახს“,
სასირცხვის, ჩათფახს,
სიზმრის ახსნითა განსხივებულსა,
ღანძღვის გოდორი,
ერთი თუ ორი,
ზურგზე კიდა განრისხებულსა.

ბეშტია. რა უურხადა,
სულ რომ მწერადა
კჳუაზე, როგორც მისი მჯდაბნელი,
აზრით კატორი,
მერადი და შმორი,
ჭორის და გრემის მარად მძებნელი!..

ხლაფორთი.

დ. ცხინვალის აშხები.

აქაური ვაჭრები თოკს ეძებენ თავის ჩამოსახრჩობათ, რადგან ფქვილში, ხორბალში და სიმინდში ერთობის ხალხი ერთი ორათ აღარ აგებიებს. აგრეთვე ხორცზე დაუწესა 10 კ. მაგიერ 8 კ. და მწარე პურის გამოცხობაც აუკრძალა.

◆ სცენის მოყვარე ადგილობრივი ინტელიგენციას თოკით ჩამოხრჩობა ღმერთმა აშოროს, მაგრამ „ბირჟაზე“ რომ ლაპარაკით ისინი თავებს იხრჩობენ—ეგ კი ცხადია. ცუდაობის მოსიყვარულებმა დებეშაც კი მოამზადეს მანრის უფროსთან გასაგზავნათ, რომლითაც უღრმეს მადლობას უცხადებენ ბ. ბაქრაძეს, რომ ხლაფოთი თავიდან ააცილა და მესამე თვეა, რომ ნებას არ აძლევს საქველმოქმედო მიზნით წარმოდგენა გამართონ.

◆ მართალია, ბ. ბაქრაძე ამათ თამაშობის ნებას არ აძლევს, მაგრამ, მაგიერათ ათამაშებს, და კარგათაც ათამაშებს, თავის ღვიძლ ძმას: მამასახლისობიდან ცხინვალის ბოქაულობას აძლევს!.. ტყუილათ ხომ არ არის ნათქვამი: „ძმა ძმისთვისო, ამ დღი'თვის“ო. რა მოელის ცხინვალს ახლათ გამოცხობილი უფროსისაგან, ამასაც მალე გავიგებთ.

◆ ბაქრაძის ძმა კი თამაშობს, მაგრამ არ იკითხავთ, ცხინვალის ახლანდელი ბოქაული „დამთხვეული“ ციციანოვი რაღას შვრება? ისა ზის თავის ჩაბნელებულ კაბინეტში, ფაფახიან თავს კედლებს არტყამს და გაიძახის: „რა ღმერთი გამიწყრა, რათ დავიჯვერი ისე ძლიერ, რომ პირველი კლასის კუბეში ვერ გავარჩიე დიდგენერალს ველაპარაკებოდი თუ მის ხელ ქვეითს! მერე „სკანდალიც“ მოვახდინე (ასე ამბობენ)!.. ვაი, უბედურო ჩემო თავო, რა უნდა ქნა ახლა, „ჯიბე ცარიელ, გოგრა ცარიელ“ ვის მიადგები კარზე?“

◆ თავიც სავსე აქვს და ჯიბეც ცნობილ „ჟორჟიკას“, მარა ისიც ვერა თარეშობს ძველებურათ ქალებზე, რითაც, რასაკვირველია, მისი პატრონები „ქნიაზი სარდიონი“ და „ქენინა მაკინე“ ძლიერ შეწუხებული არაან.

◆ ბრალი ცხინვალელებისა, თორემ „ჟორჟიკასაც“ კარგათ მიჰყავს თავისი საქმე და

ჯამუშათ წოდებულ აპოლონა მიჩაბელსაც, უკანასკნელმა ორი წლის წინათ ერთობის ხალხისაგან ორი სხვა-და-სხვა ჯილდო მიიღო, რა თქმა უნდა მისი „მოღვაწეობის“ შესფერი, ამას მთავრობის წყალობაც ზედ დაერთო, სახელდობ, — უბრალო კაცს პოლიციის ბოქაულობა უბოძეს ალექსანდროპოლში. ამასაც იღბალი უნდა, თორემ განა ჯამუშობაში ჩამოუვარდება ჯოკა, მის ძმას აპოლონას, რომ აქნობამდის ვერც აქედან და ვერც იქიდან ჯილდო ვერ მიიღო!..

◆ თუ ჯილდოზე ვიტყვი, ისიც ჯილდოა, რომ ბიუროკრატმა-კაკარდოსანმა სოციალისტკა ქალი შეერთოს. მართალია, უკანასკნელის სოციალისტკობა ონავარა ლიხვის წყალმა დიდხანია ქვებს ამოაფარა, მარა სახელი ხომ ისევ სახელათ დარჩა. ამას შემდეგ რაღა საკვირალია, რომ მეფე-პატარძალი პოლიციისა და კაზაკების წარმომადგენელთ შორის ნახოთ.

◆ სახელი „ისრის“ ცხინვალელ კორესპონდენტსაც „ქიანჭველას“ სახელათ დაურჩა, როდესაც არსად თქმული ჭორი მოიგონა და აქაურ ბაბლიოთეკას ხულიგნების ვახეთების გამოწერა დააბრალა. „გოლოს კავკაზა“, „ვეჩე“ და სხვ.

◆ წასულ კვირას ბლადოჩინმა ოქროპარიძემ სიზმარში აღ. ყიფშიძე ინახულა, ქრისტეს სახელით შენდობა მოთხოვა, რამეთუ ცხინვალში „მღვდლების კურიაში“ გამარჯვებულ ალექსანდრეს ქალაქში ველარ ჩაჰყვა ანაფორის საკურთხებლათ, ვინაიდან, დეპუტატის არჩევნების დროს არც ტაბლა შემოსვლია საწყალს საყოფი და არც განზანაკის ფული მუცელ და ჯიბე ცარიელი კი ვის უნახავს სამი დღის სიშორეზე წასული, გინდ ამას ვიცე გუბერნატორათ ნამყოფის ინტერესებიც მოიხზოვდეს!

◆ აგრეთვე თავის თფილ ოთახებიდან საფარძელში ჩათვლემილი „ქნიაზი სარდიონი“ და სახელოვანი „ჟორჟიკა“ ბოდიშს იხდიან ა. ყიფშიძის წინაშე, რომ მათმა დიდმა ცდამ ფუქათ ჩაიარა და დუმის დეპუტატათ არჩეული არ იქნა ალექსანდრე, რითაც დიდი უბედურობა დაატყდა საქართველოს!..

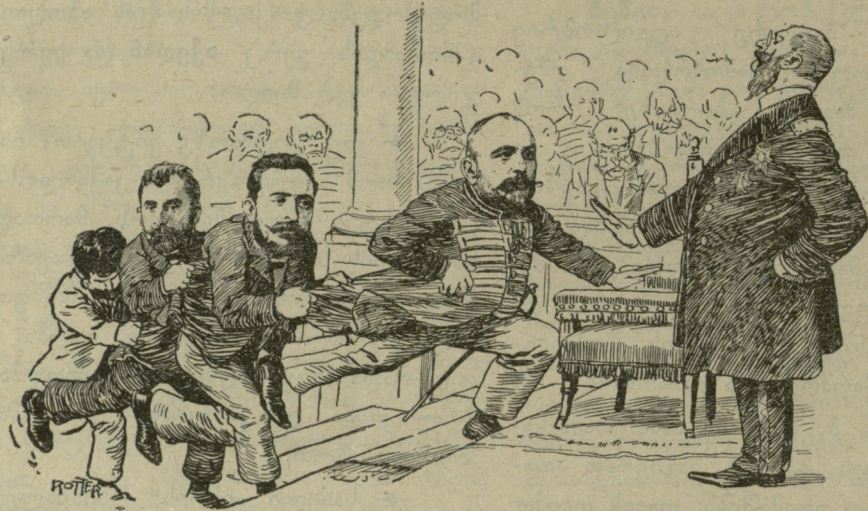

◆ უბედურობისა რა გითხრათ, მაგრამ ბედნიერება დიდია, როდესაც განთქმული ყორაშვილი ციხიდან დაუბრუნდება საზოგადოებას. პირველი მისი ცხინვალში ფეხის

შემოდგმა და მიკიტნების ამოძრავება,—ერა.ი იყო. ძმა ბიჭებისს ნულარას მეტყვიით.

სტუმარი.

ქართველი თავადები სახემწიფო საბჭოში.

პროვინცია.

გურია. ჩვენში, მოგესხნებათ, სტრაჟნიკები არ აუთავდა მთავრობას, თუმცა ბლომით კი ყავს, და ახლა თვითონ ჩვენი გასტრაჟნიკება განიძრახა. მთავრობამ ბრძანება გააგზავნა ყველა საზოგადოებაში, რომლითაც ვალდებულათ ხთის მცხოვრებლებს, რომ შეადგინონ „პრიგოვორი“, დაიჭირონ სტრაჟნიკები და აძლიონ თითოს წელიწადში 300 მან. ვინტოვკების მიცემას თვითონ მთავრობა კისრულობს, მხოლოდ პატრონების ფასათ საზოგადოებამ უნდა წარადგინოს თითო ვინტოვკაზე 12 მანეთი. ამის გამო მოხდა ყოველგან ყრილობა და ხალხმაც შემდეგი პასუხი მისცა მთავრობას; ჩვენ თანახმა ვართ მივიღოთ თოფები და პატრონების ფასიც წარმოვადგინოთ, ხოლო სტრაჟნიკების დაჭირავებაზე რუსულ ატკაზს მოგახსენებთო.

გურულებს შეგნებულ ხალხს უძახიან და ასეთი დადგენილება კი იმათ სრულს შეუგნებლობას ნიშნავს. მთავრობას უნდა ხელმწიფის მოწინააღმდეგე „კრამოლნიკები“ დახო-

ცოს, დაჟლიტოს, მოსპოს, მარა ეს ინგუშმა სტრაჟნიკებმა ვერ შეძლეს, მთლათ ვერ გაანადგურეს სოფლები და ადგილობრივი მცხოვრებლები კი დახმარებას არ უწყევნ! ახირებული ხალხია სწორეთ გურულები! ინგუშებს რომ მიაქვთ ყველაფერი, ამას ის არ ჯობია კოტა შენს მეზობელ სტრაჟნიკსაც ერგოს? ინგუშები რომ შეუბრალებლათ ურტყმენ მათრახს გზაში ტუსაღებს, ამას ის არ ჯობია, რომ მეზობელმა სტრაჟნიკმა უწყყადუნოს? რაც უნდა იყოს მეზობელი ხომ ისე არ გაიმეტებს მეზობელს, როგორც ვიდაცა მოთრეული მხეცი? მაშ, გურიის რესპუბლიკის მოქალაქენო, დაიჭირავეთ სტრაჟნიკები, იყიდეთ პატრონები და მთავრობა „პლი“ უბრძანებს, ამაზე თქვენ აღარ გაგრჯის.

ამ ერთ საქმეში კი მოუვიდათ გურულებს ტაქტიკური შეცდომა, მარა სავაჯეროთ მეორეში გამოიჩინეს დიდი კოდნა და გამჭრიახობა. მთავრობა, რომელიც ზრუნავს რჯულის და სარწმუნოების ცეცხლითა და მახვილით გაპტკიცებას, ხალხს თხოვს ხუთი წლის დრამა ფულის დაუყონებლათ შემოტანას. ხალხი დიდი

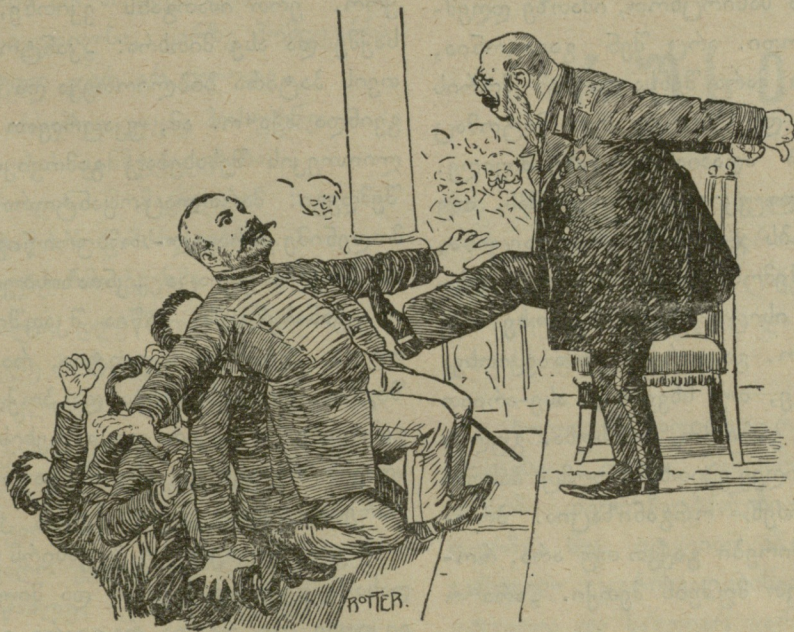

სიხარულით შეხვთა ამ სპარტლიან მოთხოვნილებას და ამდენხანს კიდევ შეიტანდა მოთხოვნილ ფულებს, მარა ზოგიერთი „სულიერი მამები“ ხელს უშლიან ამ საქმის სისრულეში მოყვანა და პროტესტს აცხადებენ მთავრობის წინააღმდეგ. როგორც ამბობენ, სობორის მღვდელს მამა დავითს განცხადება შეუტანია პოლიციაში: თუ საწყალი, თქვენ მიერ გაძვალ-ტყავებული ხალხი, შეაწუხებთ და ხუთი წლის დრამა ერთბაშით გადაახდევით,—მე ამ

საცოდაობას ჩემი თვალით ვერ ვუყურებ და, თუ ჩემმა პროტესტმა არ გაქრა,—ანაფორასაც გავიხთიო.

ანაფორა ერთხანს წინეთაც ქე ქონდა მამა დავითს გახთილი და ამის ჯავრს ახლაც გაუძღვებს, მარა გენერალი ძმები რომ შეწყურებიან და გარისხვენ,—ეს კი ძნელი ასატანი იქნება.

უხილაგი.

„ შ ე ს ტ ი “

უკვდავო მგონის ილიას გვაძია
 ჯერ სიაუღავს არც კი ჩასცილებოდა,
 რომ ოთხი გმირი,—ოთხივე თავადი,
 ჰეტურბურგისკენ ემგზავრებოდა,
 მაგრამ დასეთ ბედს! . მათ ბრწყინვალეებს,
 არავინ უკლა ჯეროვნათ ეური;
 თურმე რუსების თავადებთან
 ფუჭი ეოფილა ეკუშიარი ძმური!
 მაშინ კი მისვდენ, „ფრად ნასწავნი“,
 რომ ერთობა სძულთ რუს თავადებსა
 და რომ ერთობის დაცვა სცოდნათ
 მარტოთ და მარტო ზრდოეტარებსა.
 და ოდეს კითხეს—„КНЯЗЬ Меликовъ-ს:
 „ბუღში სამ არ გაქვთ რუსეთის ძვირი?“

თავადმა მკვასეთ წამოძახს:

„მაშინ შემირცხვეს მე ეს მუნდირი!!
 მაგრამ მუნდირმაც ვეღარ უშეველა,
 აღარ მიიღეს ქართველთა „ჩესტი“
 და „ფრად ნასწავლ“ ვაჟბატონებსა—
 ხელათ მოაბეს სსსირცხე „შესტი“!~

ტ ა ი ბ უ ლ ი .

მე დემონი ვარ, დიღინანია ქვეყნათ
 დავებეტები უგზო-უკვლოთ, ზეცის მიერ
 გამწყრალი. ყველა მე მდევნის, ყველას ვე-
 ჯავრები. ერთ ადგილას არც მაცთვეიებენ
 და მეც ვერ ვისვენებ, თუ დიღინანს გაჩერდი
 სადმე. ამიტომ გადავწყვიტე რაქაში წავსულ-

ვიყავ. მეგეხსენებათ, ჩემთვის წასვლა-წამოსვლა საძნელო არ არის, ფრთა-ფრთას შემოვკარ და ცხენი წყლის ნაპირებიდან რაჭისკენ გავეშურე. გზაზე ძალიან დავიღალე და ნაქერალას მთაზე წამოვწექი დასასვენებლათ. უცებ საშინელი ხმით „დაიყვირა საყვირმა, რასაც ნაქერალას მთებმა ხმა მისცა. ამ ხმამ ჩემი ყურადღება მიიპყრო. გადავწყვიტე მენახა ის ადგილი, საიდანაც ეს გულ-შემზარავი ხმა მომესმა. გავისწორე ფრთები და ერთ წუთში იქ გავჩერდი. ეს იყო ტყიბულის ნახშირის მალაროები. აქ თურმე ექვსას-შვიდასი მუშა ყოფილა და, ჩემდა სასირცხოთ, იმათზე დღემდის არაფერი ვიცოდი. არც შენ გაგიგონია, მგონი, მკითხველო, მარა შენსა და ჩემ შორის დიდი განსხვავებაა და სწორედ მეც მიტომატ შემრცხვა. უცფათ ადამიანის სახე მივიღე. გავერიე მუშებში და ვკითხე ერთ მუშას, თუ რაქდენს ლებულობს ჯამაგირს. მას გაეცინა, იქვიანი თვალით შემომხედა და მითხრა: „ძალიან ცოტას და ისიც, აგერ მეოთხე თვე არის, არ მიმიღია“ო. გაკვირვებულმა ვკითხე: მარტო შენ ხარ ისე, თუ სხვებიც ასე-არაით მეთქი. „ყველა ასე ვართ“ო, მიპასუხა. გულმა არ მომიტონინა და კიდევ ვკითხე—თუმცა პასუხი წინ და წინვე ვიგრძენ—ორგანიზაცია. პროფესიონალური კავშირები გაქვთ თუ არა, როგორც სხვაგან აქვთ მუშებს მეთქი. „არა“ო მითხრა.

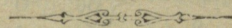
ახლა სხვებს გავერიე და მათთან ერთათ შევედი სასადილოში, თუ შეიძლება მას ეს სახელი ვუწოდოთ. გავიხედ-გამოვიხედე და კედელში პატარა ფანჯარა შევამჩნიე გამოჭრილი, საიდანაც დავინახე დუქანი, სხვა და სხვა სავაჭრო ნივთებით სავსე. დუქანში ვაჭრობა იყო გაჩაღებული. როგორც გადმომცეს, ამ დუქანში ყველაფერი ძვირათა ფასობს თურმე ლ ამასთან აქ თურმე ფულსაც არ იღებენ!.. ფულის ადგილას აქ დაუბრკოლებლათ გადის ქალღდის პატარა ნაგლეჯები—მუშების კვიტანციები. დამაინტერესა ამ დუქანმა ლ ვკითხე: ვის ხელშია ან ვინ არის მისი გამგე მეთქი. „კანტორის ხელშია, ხოლო გამგეთ აქ ყველასაგან ცნობილი ერთი დიდი გმირი არის, რომელსაც კანტორის მარჯვენა ხელსაც კი

უძახიან“ო, გამოვკითხე მისი ვინაობაც და გავიგე, რომ, ამ რამდენიმე წლის წინათ ამ პატივცემულ გვამის გირები ისე მჩატე გამომდგარა, რომ კაკლიც კი მძიმე იქნებოდა თურმე მასთან შედარებით. მე თუ არ დამიჯერებთ, კითხეთ ბოქაულს ქართველიშვილს—უფრო კი შავგულიძეს. ბ. გამგეს ასეთი ერთგულებისათვის კანტორიდან პრემიათ ასი მანეთი მიუღია.

მინდოდა სასადილოდან გავსულიყავ, მარა შევჩერდი, რადგან რამოდენიმე ახალგაზდა მუშის ცხარე კამათმა ჩემი ყურადღება მიიპყრო. ერთ იმათგანს ვკითხე, თუ რაში იყო საქმე და ასე მითხრა: „კანტორას აქვს ჩვენთვის პატარა ბიბლიოთეკა და მისი გადმოტანა გინდა აქა“ო. ამ, უკაცრავათ პასუხია, ბიბლიოთეკის შესახებაც გამოვიკითხე და გავიგე შემდეგი: მართლაც, კანტორას ქონებია რამოდენიმე ქართული-სომხური წიგნაკები რომელთა მოვლა ვილაცა „კნიაზისთვის“ მიუზღვიათ; ამ უკანასკნელს პაწია შკაფში მარტო ქართული წიგნები ჩაუკეტია, რადგან სომხური შიგ არ მოთავსებულა და ბოქლომი დაუდვია, გასაღები კი დაკარგვია, გატეხის ნებას კანტორა არავის აქლევს და ასე ამ გვართ მუშებს განვითარებას ხელს უწყობს ჩვენი კნიაზი, ხოლო სომხური წიგნები კი ბ. კასირს თავისი ოთახის დასაშვენებლათ წაუღია და მიუთვისებია. ისიც ვკითხე თუ რა და რა გვარი გაზეთები დადის თქვენი ბიბლიოთეკის სახელზე, მეთქი, —მიპასუხა მუშამ: გაზეთების ჩვენ არც გვარი ვიცით და არც სახელი.

მინდოდა მუშების საავათმყოფო და სადგომი ბინები მენახა, მარა ამდროს დავინახე, რომ ერთი როტა ჯარის-კაცი თოფებით სასადილოსკენ მოდიოდა, შემემინდა არ გიცნონ მეთქი, შევბრუნდი სასადილოში—გავძვერი უკანა ფანჯარაში, მივიღე ჩემი ნამდვილი სახე, ფრთა-ფრთას შემოვკარ და რაჭისკენ გავწიე.

დემონი.

ავათმყოფი მუშის ფიქრი.

ექიმმა ჩემზე აიღო ხელი,
მას განკურნების არ აქვს იმედი;
მშობელი დედაც ცრემლებს მიმაღაეს,—
ვატყობ არ მელის მე კარგი ბედი...

ლოგინში ვწევარ დასუსტებული,
თან ფიქრთა ხროვა მაწვება გულზე...
დედავ, ნუ ტირი, ვერას მიშველი,
უნდა დაგშორდე, უტკბესო სულზე!...

მე წინათ ვგრძნობდი, წინათ ვიცოდი
ავათმყოფობა არ ამცდებოდა,
მხოლოდ სიკვდილსა, კარზე მომდგარსა,
ეს ჩემი გული ჯერ არ ელოდა...

მთელი არსებით ვიყავ მოსურნე
ძმობა-ერთობის განმტკიცებისა,
მსურდა ლოდინი მომავალსა
და ნახვა ხალხის გამარჯვებისა...

მაგრამ დუხჭირმა ჩვენმა ცხოვრებამ
არ დამაცალა, დღე მადგას ბნელი...
ნათელი დღე ხომ სულ არ მინახავს...
წუთის სოფლისგან ნეტავ რას ველი?..

ჰოი, ექიმო, კიდევ რომ მოვრჩე,
შენი ცდა ჩემთვის ამაო არი!..
ხომ იცი კარგათ, არსებობისთვის
უნდა შევადო კვლავ ქარხნის კარი...

იქ მოვიწამლე, იქ დავსნეულდი,
იქ მუშაობა ჯოჯოხეთია,
მაგრამ მას მაინც ვერ ავცილდები,—
გზა ცხოვრებისა ჩემთვის ერთია.

ვატყობ, რომ კვლავაც, როგორც რომ
ეხლა,
მე არ ამცდება ავათმყოფობა,
მშობლის ტირილის ხმის გაგონება,
ტანჯვა-წვალება, მოუსვენრობა...

დღეს ავათყოფნას, ხვალ განკურნებას,
თუ რომ ზევ ისევ დავსნეულდები,
ერთხელ სიკვდილი ბევრათ სჯობია,
მას სიხარულით მოველოდები...

წადი, ექიმო, მას მოუარე,
ვინც სხვაფრივ არის ავათ გამხდარი;
ჩემთვის ტყუილათ ნუ შეწუხდები,
ვიცი მომელის სამარის კარი...

დღეს ყველგან ღელავს ღარიბი ხალხი,
უსამართლობით გაშფოთებული,

და იმან იცის ჩემი წამალი
და ყოველივე იარა, წყლული...

მაშ, ვისაცა გსურს ჩემთვის კეთილი,
მებრძოლ ხალხს ყველამ მიეცი თ მხარი,
რომ სააქაოს გაგვედოს დროზე
ჩვენთვის დახშული სამოთხის კარი.

მაშინ იხარებს ადამიანი
მრავალ ჟამიერ, დღეს დაჩაგრული,
და ჩემსავითაც არ ამოხდება
ასე უდროვოდ ტანჯული სული.

ქნარი.

რ უ ს ე თ ი

გასაოცარი ამბავი მომხთარა კიევში.
ამას წინეთ ერთ ხულიგან ზადირაკუს-
თვის კიევის სამოსამართლო პალატას მი-
უსჯია ერთი წლის ციხეში ჯდომა ჯარ-
ში აგიტაციის გაწვევისა და ხემწიფის შერაცუ-
ყოფისათვის.

ხულიგანი ზადირაკუ რალა გასამტყუნარია,
როდესაც თვით ჟანდარმთა როტმისტრიც
კი სამი თვით ჩაუბძანებიათ კიევის ციხეში!..
თურმე, ნუ იტყვი, ამ ვაჟბატონს ახლათ
გაწვეულ ჯარისკაცებისათვის პასპორტები
უძლევია და საზღვარ გარეთ უპარებია.

ვარშავაში დიდი უბედურება ტრიალებს,—
დღეში თურმე 200 კაცზე მეტს იჭერენ. ცი-
ხეში, რომ ადგილი აღარ არის, შაქრისა და
სელიოდკის ბოჩკებში ამწყვდევენ.

რომ დედაკაცებმაც გამოიღვიძეს და ქო-
რიკანობაზე ხელი აიღეს, ეს იქიდანაც ჩანს,
რომ ამას წინეთ ქალაქ ენისეის ციხეში ორ
დედაკაცს ერთი მანდილოსანი მოუკლავთ
ჯაშუშობისათვის.

ქალებმა რომ გამოიღვიძეს, ეს კიდევ
არაფერია იმასთან, რასაც რუსეთის გაზეთები
გვატყობიებენ. თურმე კრუშევანს გული მოს-
ვლია, რატომ იმდენი მკვდრები ვერ იშოვეს,
რომ მესამე დუმაშიაც დებუტატთ ვყოფი-
ლიყავიო და... ვარევოლიუციონერებულა.

კრუშევანი რაღა გასამტყუნარია, როცა თვით პურიშკევიჩი და ცნობილი პოგრომჩიკი ექიმი დუბროვინიცი კი გაკონსტიტუციონელებულან.

ეს კიდეც არაფერია იმასთან, რაც გზათა მინისტრის შაუფუსის თანაშემწეს ვენდრიხს ჩაუდენია, თურმე ვენდრიხისათვის შაუფუსის იქ არ ყოფნის დროს მოუნდვით დროებით მინისტრობა, მასაც აღარ დაუყოვნებია და რაღაცა ქალაღი ქონია, რომლითაც რკინის გზის მოსამსახურეებს სულის შეხუთვის უპირებდა და ეს ქალაღი პირდაპირ ხემწიფისთვის დაუმტკიცებია. ამის შე'ახებ მინისტრები და თვით სტოლიპინიც მეტათ ვაბრაზებულან და ვენდრიხს ძალიან ცუდ რამეს უპირებენ.

ეს კიდეც რა იმასთან რაც მესამე დუმის მემარჯვენე, დეპუტატებმა ჩაიდინეს საწყალი ახლანდელი დუმის თავმჯდომარე ხომიაკოვი დეპუტატებს ფეიცებოდა, რომ ღმერთი, რჯული, მე თავმჯდომარეობისა არაფერი გამეგებარა ტიმოშკინი ეპისკოპოსი მგონია, ევლოგი ტიმოშკინიო და არც თუ თვალტანადობა მიგავს ადამიანსაო და ერთი სიტყვით, სრულიათ უვარგისი გახლავართო, მაგრამ ვინ დაუჯერა; აქაო და მემარჯვენე ხარ უეჭველათ შენ უნდა იყო თავმჯდომარეო. ხომიაკოვს მეტი რა გზა ქონდა დათანხმებულა, მაგრამ არ ვიცით კი საქმეს როგორ წაიყვანს.

მ ი ბ ა ქ ვ ა .

(გუძღენი პროლეტარს).

ტუეს გასცვიანდა ფოთოლო,
ყოჩნებიც თავს დაგვჩხავის;
იუდა გამცემელი
სულ სიმდეტებსა ბღავის.

სისხლით მონწეულას მდელო,
თოვლს დაუფარავს მთები,
კვლავ გვასმანე, მეტროლო,
სულის-ჩამდგმელი ხმები!...

ჯინჭარი.

ჯარის კაცთა ცხოვრებიდან.

(ნახული და გაგანადი).

აფიცური ცდის ჯარის კაცს სემიონოვს: სემიონოვო, რას იზამ, ბრძოლის ველზე მტერი როცა შეგხედება? სემიონოვი დუმს. »ხიშტს ვკრავო«, წაჩურჩულებს ფელდფეილერ სემიონოვს.

— ხიშტს ვკრავ, თქვენო მაღალ კეთილშობილებავ!

— ყოჩად? აბა რას იზამ, ძროხა რომ შეგხედეს;

— დავხიშტავ, თქვენო მაღალ კეთილშობილებავ!

— მე კი ასე მოვიქცეოდი: თავს მოგჭრიდი, ტყავს გავხდიდი, ხორცს კი სახარშავ ქვაბში ბავუძახებდი. აბა, გაიმეორე შენ, როგორ მოიქცევი? სემიონოვი იმეორებს.

— რას იზამ, მე, შენი აფიცური, რომ შეგხედე?

— თავს მოგჭრი, ტყავს გავხდი, ხორცს კი სახარშავ-ქვაბში გავუძახებ, უპასუხებს სალდათი.

— სულელო! დაუყვირებს აფიცური.

— სულელო! თქვეო მაღალკეთილშობილებავ. გაიმეორებს სალდათი.

ახალგაზდა პარუჩიკი სარკესთაწა დგას და თავს ივარცხნის, თანაც იქ ახლო „დენშჩიკს“ ეკითხება: რატომაა, ივანოვო ამდენი თმა რომ ჩამომდის თავიდან!

— გაზაფხულზე ყველა ცხოველებს სცივა ბალანი,—დამშვიდებით მიუკო ივანოვო.

სამსახურ მოხთილი ჯარის კაცი—ბულაძე დაბრუნდა სახლში. მეზობლები ეკითხებიან. რა ამბავია რუსეთში, იქაც არის არეულობა?

— როგორ არა, ერთხელ შეტაკება გვქონდა პროლეტარებთან და მარტო მე ხუთი კაცი წამოვაცი ხიშტზე.

ყველა პირ დადებული მიაჩერდება. ერთი კი, ვითომ არაფერიაო ეკითხება: ვინ არის პროლეტარი?

პროლეტარი იმ კაცებსა ქვიან, რომელსაც ჯერ სალდათების გაწყვეტა უნდათ და შემდეგ კი მინისტრებთან დადგომა,—გულ-წრფელად მიუგო გულაძემ,

ინცანი.

ტ ა ი გ ა უ ი *

(გეიერი).

განრისხებული ქარი ხმაურობდა, ხეებს ერთფეროვნათ, საცოდავად არხევდა და აჭრილებდა. მძიმე, ლეგა ღრუბლები დაბლა ჩამოზიდულიყო და ცა მსხვილი, გაცივებული

*) ტაიგა წარმოადგენს ტყიან და ჭაობიან ალავს, სადაც ბურუსი, წვიმა და თოვლ-ტყავი ხშირი სტუმარია და რომელიც მოსაწყენ?, გულის გადამღევსურათს წარმოადგენს. ამგვარ აღბილებს ციმბირში უხვათ შეხვდებით.

ცრემლებით მწარეთ ტიროდა მთელი თვეა, რაც ასეთი ამინდი დგას,—თვალს არ უნაწავს, არც მზე, არც სინათლე. ახლოვდებოდა ზამთარი, მოწყენილი, დაუსრულებლათ გრძელი და შავი, როგორც სამარე.

პაწაწინა სოფელი თ თქოს ყინვისგან შეკუმშულიყო. გადახნილი ქოხები ერთ გროვათ შემოკრებილიყვენ ვიწრო, ქუჩყიან ქუჩის პირას და თავისი მობრმავო ფანჯრებით შორს, უზომო სივრცისაკენ გაიქტირებოდნენ. ას-წლოვანი ტყე ქრიალებდა და ღმუროდა. ცივი, მოსაწყენი ნაცრის-ფერი ბურუსით გარე-მოკული წვიმა, გულ-გადასაღვე სურათს წარმოადგენდა.

ამგვარ ღლებში ტიმოფეევი ძალიან ცხარდებოდა ყოველთვის წყნარი და მშვიდი, აღელდებოდა და აჩქარებული ნაბიჯით დაბობდა თავის პატარა, დაბალ ოთახში და თან პაპიროზს ზედისხედ სწევდა. მისი ამხანაგი, ყოფილი სტუდენტი—ტენზოლოგი ლიბერმანი, თავის ძველ ქურქში გახვეული, გრძელ სკამზე წამოწოლილიყო და მეგობარს გულ-გრილათ შეცქეროდა.

— ჩვენ აქ დავიხოცებით,—სიბრაზით წამოიძახა ტიმოფეევა და პაპიროზის ნაშვი შორს გიდაისროლა.

— დავიხოცებით,—უდარდელათ გაიმეორა ლიბერმანმა. თავისუფლებას ვეღარ მოვესწრობით.

ტიმოფეევი მიუახლოვდა კედელს და მგონი მეთათხვეჯერ დაუწყა გადათვლა ზედ ამოკრილ ხაზებს, რომლებიც თვეებს ნიშნავდნენ და ბლომათ იყვენ ჩამწკრივებულნი. იმათ დანახვაზე მას, მაგრამ არ ვიცი კი რათ, თვალ-წინ ნათლათ წარმოუდგა სურათი, ისეთივე ქუჩყიანი ოთახი, როგორშიაც თვითონ იმყოფებოდა. წვიმაც ისევე ხმაურობდა და ქრიალობდა ხეები. ოთახის ქერის შვა-გუდიდან ჩამოშვებულ თოკზე კი ქალწულის სხეული იყო ჩამოკიდებული და ქანაობდა.

— როდის იყო ეს?.. ერთი, ორი წლის წინეთ?.. არა, უკვე ორ-წელიწად ნახევარია. დაწყევლილი დრო. ახლა როგორ გძელდება და წინეთ კი რა მოკლეთ გვეჩვენებოდა.

— ყური მიგდე, ლიბერმან, — ტიმოფეევი უცბათ შეჩერდა, თვალები გაუბრწყინდა და

ტანში მთლათ გასწორდა.— გეყურება, გავიქცეთ აქედან!.. ჰა?.. გავიქცეთ რუსეთში, იქ, იცი...—ვეღარ დაათავა და შეხედა ამხანაგს.

— მერე, ყარაულები?—წამოილაპარაკა ლიბერმანმა და წამოიწია.

— მე მეტი აღარ შემძლია, გეყურება თუ არა, ვეღარ მოვითმენ. ზამთარი მოდის, საშინელი ღამეები დგება. ასეთი ცხოვრება ყოვლათ შეუძლებელია. გავიქცეთ და თუ დავიქტირეს, მაშინ... ტიმოფეევი გაჩუღდა და მართაოლვარე ხელი ყელზე ჩამოისვა.

— დაწყევლილი თვითნებობა, დაწყევლილი სიცრუე, ფლიდობა, ბინძურობა... აპატიმრებენ ადამიანებს იმისთვის, რომ ვერ შეძლეს მათ მონური რომ ისინი სხვებს უქადაგებენ: ადამიანი თავისუფალიაო. ჩვენ აქ, ამ ორპოკებში ორმოცეში გვახრობენ, ნელ-ნელა სულსა გვხდიან... ლიბერმან! ჩვენ პროტესტი უნდა განვაცხადოთ ასეთ მდგომარეობის წინააღმდეგ, ცხარე პროტესტი. ჩვენ გვწყურია სიცოცხლე, სიცოცხლე, სიცოცხლე!.. ასეთი ცხოვრების გაგრძობა ყოვლად შეუძლებელია. მე ვგრძნობ, რომ ჩვენ ამ ზამთარს ვეღარ გაუძლებთ და ქკუაზე შევიშლებით. ნუ თუ ესე ხმის ამოუღებლათ უნდა დავემორჩილოთ ამ გარემოებას? ლიბერმან?!

ლიბერმანს ხელები პირის სახეზე დაეთარებინა და იწვა.

სიჩუმე ჩამოვარდა. მხოლოდ წვიმა ხმაურობდა ფანჯრის გარეთ და ას-წლოვანი ხეები ქრიალებდნენ.

ტიმოფეევი ფანჯარასთან მივიდა და გაყინულ მუშებზე კაკუნი დაიწყა. მას რაღაც მრგვალ ბურთივით ყელში ამოწოლოდა და სულთქმას უძნელებდა.

— ნეტავი მზე ამოვიდეს, ნეტავი მისი სხივები დამანახვა.— ჩურჩულებდა ტიმოფეევი და რა გრძნობდა, რომ საცაა ნერვებ აშლილი წაიქცეოდა, ტუჩებს იღრღნიდა, თითქმის ისისხლიანებდა.

შორს რაღაცამ დაიწკრილა. ხმა თან-და-თან მოახლოვდა. ძაღლებმა ყრუთ დაიყვეფს; რამდენჯერმე კიდეც გაიმეორეს. აგერ ხილია ფიცრებმაც დაიჭრიალეს და სოფელში შემოგორდა დიდი, მთლათ ტ:ლახში გასვრილი

ტარანტასი, რომლიდანაც ნაცრის-ფერ შინელში გახვეული კაცი ნელ-ნელა ჩამოვიდა, ირგვლივ მიიხედ-მოიხედა და შემდეგ პატიმართა სახლისაკენ გასწა.

— ნეტავ რა ჯანდაბა უნდათ,—გაიფიქრა ტიმოფეევმა, წავიდა დერეფანში და კარები გააღო.

— სადა სცხოვრობენ პოლიტიკური გადმოსახლებულნი,—ტიმოფეევი და ლიბერმანი?

— აქა,— მიუგო ტიმოფეევმა.

სადგურის მსახურმა გაიღიმა და ოთახში შევიდა.

— აი ქალაღი,—ახლად მოსულმა აბგიდან კონვერტი ამოიღო,—ხელი მოაწერეთ.

სიცვისაგან გაწითლებულ მის ტლანქ სახეს სიხარული ეტყობოდა და სულ რაღა-ზედაც იღიმებოდა.

ტიმოფეევმა ქალაღი გამოართვა. ლიბერმანმა საწოლიდან ნელ-ნელა წამოიწია და სტუმარს მიაცქერდა.

ტიმოფეევი ნაწერს კითხულობდა, მაგრამ გაგებით ვერაფერი გაიგო. მის თვალწინ სიტყვები ხტუნაობდნენ, ასოები კი ხან ფოთლების ოდენათ იზდებოდნენ და ხან პატარავდებოდნენ, ქრებოდნენ. „თავისუფლება... გათავისუფლება... სრული ამნისტია!!“. ტიმოფეევმა ქალაღი ძირს დაუშვა.—ლიბერმან,—მიმართა ამხანაგს და ეს ხმა რაღაც უცხოთ, შორეულათ ეჩვენა,—გეყურება?! თავისუფლება... რუსეთი თავისუფალია... ჩვენ შეგვიძლია დავბრუნდეთ... ლიბერმან!.. ტიმოფეევმა სული ამოითქვა და ქალაღი ლიბერმანს გაუწოდა. ლიბერმანმა თავისი აკანკალებული ხელი მაშინვე სტაცა გაწოდებულ ქალაღს, გაირბინა ოთახში და ჩუმად, ოდნავ შესამჩნევად ჩაიცინა.

— თავისუფლება!!—დაიყვირა ტიმოფეევმა და ისე, როგორც ოთახში იყო, უქულოთ გამოვარდა.

ახლა, უკვე ნაკუწ-ნაკუწათ ქცეული, გაშვენიერებული ღრუბლები სწრაფათ მიცურავდნენ. ძველი ტყე კვალად ხმაურობდა, მაგრამ ეს ხმაურობა რაღაც მძლავრი, სასიხარულო იყო. მზემ უეცრა სხივები გადმოაფრქვია და გაბრწყინვებულმა, ცვეხლივით აღაბლაპებულმა, ყველაფერი ოქროს ფრათ

შედება. წყლის წვეთებმა აღმას-ბრილიანტებსავით ბზენა დაიწყეს.

ლიბერმანი კარებში გამოჩნდა. იგი გაფითრებულიყო და სახეზე გამოურკვევლობა ეტყობოდა.

— თავისუფლება, მზე,—დაბალი ხმით ამბობდა ის და ტიმოფეევი რომ დაინახა, თითქოს მხოლოთ ახლა გაიგო ყველაფერიო, უეცრივ გაექანა მისკენ და მაგრათ გადაეხვია.

— ამხანაგო, ჩვენ გაეიმარჯვეთ! ახალი ცხოვრება იწყება. დაგვიდგა ხანა მუშაობისა. უნდა ვიმუშაოთ, ამხანაგო, თავ-დავიწყებით ვიმუშაოთ!..

ტიმოფეევი ხმას არ იღებდა. ის სიცილით მზეს შეცქეროდა და სინათლის მონატრულს, მის შეუჩვენებს, ლოყებზე სიხარულის ტრემლები ჩამოსწკრიალებდნენ. მაგრამ ის ამას ვერ ამჩნევდა.

დ. ელიოზიშვილი.

სახალხო პოლიტიკური მოღონება.

II

წარმოება.

ა) სსხგაგად—სსსგგებდ შრომის თვისება.

წინა წერილიდან*) ჩვენ ვიცით, თუ რა არის მეურნეობა. წარმოებაც იმავე მოქმედებას ნიშნავს, რასაც მეურნეობა. ავხსნათ მაგალითით: მებაღე ხეებს რგავს, ამით ის მეურნეობას ეწევა ანუ აწარმოებს და მისი მოქმედებაც მეურნეობა ანუ წარმოებაა. ამ განმარტების შემდეგ ჩვენ მეურნეობის მაგიერ, სადაც საჭირო იქნება, ვინმართ სიტყვა წარმოება“ს.

ჩვენ ვხედავთ, რომ ადამიანი მოქმედობს, შრომობს, ოფლს ღვრის. რა აძლევს მას შრომას, ოფლის ღვრას? რა აზრი აქვს მის მუშაობას?

ადამიანს აქვს სხვა-და-სხვა მოთხოვნილება, მაგალითათ, მას ესაჭიროება სასმელ-საქმელი, ტანისამოსი, სადგომი და სხვა. და აი, ამ საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლათ ის იძულებული ხდება იშრომოს, ოფლი ღვაროს. განათლებულ და განვითარებულ ადამიანს მეტი საჭიროება, მეტი მოთხოვნილება აქვს,

*) იხ. „ეკალი“ № 4.

გაუნათლებულსა და განუვითარებელს კი ნაკლები. ამის მიხედვით ყოველი ადამიანი შრომობს და იკმაყოფილებს თავის მოთხოვნილებას. ავიღოთ, მაგალითათ, პირველ-ყოფილი ადამიანი, რომელსაც სიცივე აწუხებს და აქვს ტანისამოსის საჭიროება. ის ბუნებაში პოულობს წვეტიან ქვას, ხვდება აგრეთვე ბეწვიან ნადირს; იმას აქვს ხელი გაწვრთნილი ქვის მარჯვეთ გასროლაში. ყოველივე ეს საკმარისია მისი მოქმედების დასაწყებათ. ის აიღებს წვეტიან ქვას, გამოუდგება ბეწვიან ნადირს, ესვრის, მოკლავს და მის ტყავს ტანისამოსათ იხმარს. ასეთი მოქმედებით ისაზღვრება მისი შრომის თვისება: ის ხდება მონადირეთ. ავიღოთ მეორე მაგალითი: ადამიანს შიამას ესაჭიროება პური, ამავე დროს მას აქვს ფქვილი, აქვს აგრეთვე თორწე, იცის ფქვილისგან ცომის მოზელა, დაგუნდავება, ჩაკრა და გამოცხობა. რა თქმა უნდა, ის ხელათ შეუდგება საქმეს, გამოაცხობს პურს და მოიკლავს შიშხილს. ასეთი მისი მოქმედებით განისაზღვრება მისი შრომის თვისებაც: ის ხდება პურის გამომცხობათ. ამ მაგალითებიდან ცხადია, რომ შრომის თვისება ყოველ კერძო შემთხვევაში ისაზღვრება იმით, თუ რაზე მიდის ეს შრომა და რა მიზანი აქვს მას დახატული.

მოყვანილი მაგალითებიდან ცხდია, რომ შრომის თვისება დამოკიდებულია სამი სხვა-და-სხვა პირობისაგან: ა) ადამიანის საჭიროებისა ანუ მოთხოვნილების, ბ) შრომის გარეშე საშვალებათა და გ) თვით ადამიანის სამუშაო ძალ-ღონისაგან.

როგორც დავინახეთ, ადამიანი შრომობს თავისი რომელიმე მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლათ, მაგალითათ, ველური კლავს ბეწვიან ნადირს, რომ მისი ტყავით ტანი დაიფაროს სიცივისაგან, მეორე აცხობს პურს, რომ შიშხილი მოიკლას. ამათი შრომა საჭირო და სასარგებლოა, მარა მხოლოდ მათთვის და ამიტომ ასეთ შრომას ეწოდება საპირადო ანუ, უცხო სიტყვით, ინდივიდუალური სასარგებლო შრომა. ასეთი შრომა პოლიტიკური ეკონომიის საგანს არ შეადგენს. პოლიტიკური ეკონომია, როგორც წინა წმრილშია ც*) შევნიშნეთ, ეხება მხოლოდ

საზოგადო-სასარგებლო შრომას, რომლის თვისებაც სულ სხვაა. ავხსნათ მაგალითით: ადამიანი თუ ბეწვიან ნადირს კლავს, რომ მისი ტყავი სხვას გაუცვალოს რაიმე ნივთში ან მიყიდოს ფულზე, — ასეთი შრომა იქნება არა საპირადო სასარგებლო, არამედ საზოგადო-სასარგებლო. და ასეთი საზოგადო-სასარგებლო შრომის თვისება დამოკიდებულია: ა) საზოგადო მოთხოვნილებათა, ბ) წარმოების საზოგადო საშვალებათა და ხ) მთელი საზოგადოების წარმოების მუშათა ძალთაგან.

განუვითარებელ, უკულტურო საზოგადოებას, როგორც ასეთსავე კერძო პირს, ცოტა მოთხოვნილება აქვს, ხოლო განვითარებულსა და დაწინაურებულს გაცილებით მეტი. რამდენადაც საზოგადოება იმორჩილებს ბუნებას, აუზღობებს სამუშაო იარაღებს, იმდენათვე მას ეზღება და უფართოვდება მოთხოვნილებაც.

ყოველ ადამიანს და მთელს საზოგადოებას თვით ცხოვრება აიძულებს, რომ იშრომოს და ამ შრომით შექნას, გააკეთოს რაიმე საზოგადო-სასარგებლო ნივთი. მარა ჩვენთ ვიცით, რომ საზოგადოებისთვის ყველა ნივთს, ყველა საგანს ერთნაირი მნიშვნელობა არ აქვს: ზოგი ნივთი ისე საჭირო და აუცილებელია, რომ უიმისოდ ცხოვრება შეუძლებელია, მაგალითათ, სასმელ-საჭმელი, ტანისამოსი, სახლი და სხვა უპირველეს საჭიროებას შეადგენს, ხოლო ოქროს ძვირფასი ნივთები, ბრილიანტის საყურეები და სხვა ასეთები კი ფუფუნების, ნებივრობის საგნებია და უიმათოდ ცხოვრება სულ ადვილია. აქედან პირველ შეხედვით ის დასკვნა უნდა გამოიყვანოს კაცმა, რომ ფუფუნების ნივთების გაკეთებაზე დახარჯული შრომა საზოგადო-სასარგებლო არ არისო, მარა ეს შეცდომა იქნება. ოქროსა და ბრილიანტის ნივთების მოთხოვნილება საზოგადოებაში არის, ამ ნივთებს მუშტრები ყავს, მაშასადამე, ეს ნივთები აკმაყოფილებს საზოგადოების ერთი ნაწილის მოთხოვნილებას და ამიტომ მათ გაკეთებაზე დახარჯული შრომაც საზოგადო-სასარგებლო შრომა არის.

ჭალარა.

*) იხ. „ეკალი“ № 4.

ზანღურებით განაწეენი მიაშურებს შიატიგორსკსა, —
იქან პავშენი „უესტს“ აბამენ ზურიშეკვიის და მის ცოდსა.

წერილები რედაქციის მიმართ.

„ეკანონი“ №2-ში ბ. „უენის“ კორესპონდენციას მოთავსებული ბათომიდან. ამ კორესპონდენციაში ის გვუხება მე და ჩემ ამსხანგ ქორქიას, ვითომ ჩვენ მოგვეხთინოს ხე-ტუით მოვაჭრეთა კრება და დავგვეანსებოს „კვირა-უქმეების მომსახობი ჯგუფი“ მე ვაცხადებ, რომ უფუელივე ეს სიმათლეს მოკლებულია და ვიწვევ ბ. „უენს“ დამტკიცდეს თავისი სიტუეების სიმათლე გინდა ზრესისა და გინდა სამედატორთ სიმათლის სს-შეკლებით.

დ. მამალაძე.

„ეკანონის“ ფოსტა.

ბ. ჩანგალს. თქვენი წერილი „ეშმაკის“ შესახებ ზედ-გამოტრილია, მარა ჩვენ არ ვბეჭდავთ, რადგან „ეშმაკის“ ტყუაში ჩაგდება შეუძლებელი საქმეა.

ამასთან იმისთანა „იუმორისტებზე“ წერა, როგორც ბ. „ეშმაკი“ დროს დაკარგვა.

ყვირილაში—ბ. ანუბოდისტე გაჩეჩილაძეს. მამა თქვენი, როგორც „წვეკლი ვეკილი“ არ უნდა საჭიროებდეს თქვენს ვეკილობას. მძიმეა თქვენი მუქარა. რომ „აწ კი წვე. ვეკილი აღფეზა თავს ანებებს საზოგადოების სამსახურს“ო, მარა ვიმედოვნებთ, რომ ის წვეკლების დეპუტაციის გულზე ხელს არ კრავს და ისევ განაგრძობს თავის „მოღვაწეობას“.

საჭილაოში—ბ. იაშკა პეტრენკოს. თქვენც იმასვე ამტკიცებთ საზოგადოთ, რასაც ჩვენი კორესპონდენტი იწერება. კერძოთ თუ თქვენ უკმაყოფილო ხართ, თავისი სიმათლე ფაქტებით უნდა დაამტკიცოთ,

ოზურგეთში—ბ. ბანაპირელს. ბ. „ეშმაკს“ თავი დავანებოთ, თვარა მართლა მწერლათ წარმოიდგენს თავის თავს. ვაიბერება ბაყაყივით, გასკდება და სულ ააყროლებს არემარეს.

რედაქტორ-გამომც. პლატონ გაჩეჩილაძე.